

Waarnemingen uit Oost-Tirol gevraagd

C. Mesker & L.C. Priesman

Nederlandse vogelaars die hun vakantie willen doorbrengen in het Oostenrijkse Oost-Tirol, kunnen het komende voorjaar het nuttige met het aangename verenigen. Momenteel woedt daar namelijk een strijd om de totstandkoming van een nationaal park.

In een land, waar de natuurbescherming nog in de kinderschoenen staat, tracht een groepje amateur-ornithologen uit Lienz en directe omgeving, zoveel mogelijk harde gegevens te verzamelen. Dit om een gaaf nationaal park een zo groot mogelijke kans van slagen te geven. Want biotoopbescherming is nog altijd de beste natuurbescherming. Alle beschikbare waarnemingen - zowel oud als nieuw - uit het gebied zijn daarom uiterst welkom.

In het geding is een 2.600 km² groot gebied, dat globaal de massieven van de Groszvenediger en de Groszglockner beslaat en ligt op de grens van de drie 'bondslanden' Tirol, Salzburg en Karinthië. Een groot en betrekkelijk ongestoord complex, dat in Oostenrijk één van de laatste in zijn soort is. Vandaar dat de Oostenrijkse bondsregering en de landsregering van Tirol er naar streven het gebied te handhaven in de huidige toestand. Het zou daarmee tevens het eerste nationale park in Oostenrijk zijn.

Schaduw

Twee ontwikkelingen werpen echter hun schaduw vooruit. Zo maakt de regionale middenstand - in een poging het inkomen over

het hele jaar te spreiden - zich sterk voor een zomerskipiste op de gletscher Hohen Zaun, het zuidoostelijke deel van de Groszvenediger. Een project dat, naar schatting, enkele tientallen gezinnen werk zal bieden. Daarnaast heeft de Tirolse energiemaatschappij Tiwag vrij vergevorderde plannen voor een waterkrachtcentrale binnen de grenzen van het nationale park in oprichting.

Realisering van het pisteplan betekent dat massatoerisme zal afrekenen met het ongestoorde karakter van het montane alpenlandschap. Skiliften zullen de gletscherhellingen gaan ontsieren. Winterzekere ontsluitingswegen, compleet met galerijen op lawinegevoelige plaatsen, zullen de ontluistering versterken.

Het Virgental: op de voorgrond Bobojach, op de achtergrond Prägaten.

Dia: C. Mesker.

Een energiecentrale zal de ongereptheid van het complex minstens zoveel geweld aandoen. Voor stroomopwekking - overigens voornamelijk bestemd voor export - is in het Dorfertal bij Kals een stuwmeer geprojecteerd. Terwijl een dal letterlijk in het water dreigt te verdwijnen, zal een indrukwekkende infrastructuur zijn sporen door de streek trekken: ontsluitingswegen tot bovenin de zijdalen, een web van hoogspanningsleidingen en tientallen kilometers (deels ondergrondse) leidingen voor de wateraanvoer.

Het gebied in kwestie omvat diverse dalen, waarvan het Geschlosetal, het Virgental, het Drautal, het Iseltal en het Dorfertal de belangrijkste zijn. Ze hebben alle gemeen dat ze nog nauwelijks op vogels zijn onderzocht. Van het Virgental bijvoorbeeld zijn de meeste beschikbare gegevens verzameld door een Nederlander op vakantie!

In het Virgental werden tot nu toe 67 soorten waargenomen, waaronder Steenarend, Oehoe, Dwergooruil en Rotskruiper. Verder waren er ontmoetingen met hooggebergtesoorten, zoals Citroensijs, Alpenheggemus en de (in heel Oostenrijk zeldzame) Alpenkraai. Elke zomer worden er kleine groepjes Vale Gieren gesignaleerd.

Het huidige beeld moet verre van volledig zijn. Waarnemingen van de Rode Rotslijster en andere bijzondere lijstersoorten zijn zeer waarschijnlijk. In een aangrenzend dal werd in 1982 een broedgeval van de Rode Rotslijster vastgesteld. Wat de andere dalen verder

aan avifauna herbergen is echter één groot vraagteken.

Stuwmeer

De omvang van het stuwmeer in het Dorfertal is voorlopig onbekend en hangt af van welke van de drie varianten voor de wateraanvoer wordt gekozen. Zo laat een alternatief geen enkele gletscherbeek in het geplande nationale park onberoerd en dit zou een onaantoonbare aantasting van het gebied betekenen. Een ander variant lijkt voorlopig de minst erge: het aftappen van water uit alle beken op twee na, waaronder de Umbalbeek, één van de mooiste in Tirol.

Wateronttrekking heeft voor aan het water broedende vogels, zoals de nog vrij algemene Waterspreeuw en de Grote Gele Kwikstaart, ernstige gevolgen. Een afgeknepen beekje is een slecht foerageerterrein voor de Waterspreeuw. In enkele dalen in Salzburg verdween de eertijds algemene soort, nadat 9/10 van het beekwater werd afgetapt.

Een tijdelijk droogvallen van beken zal broeden onmogelijk maken en de onderwaterfauna ernstige schade toebrengen. Verder zullen de vloedbossen lager in het dal de regelmatige overstromingen moeten ontberen, dat gevolgen heeft voor de levensgemeenschappen ter plaatse. Een achteruitgang van onder meer de Oeverloper wordt gevreesd.

Oehoe

Bij Matrei, in de omgeving van de toekomstige centrale, zal een web van hoogspannings-

Het Zedlacher Paradies in het Virgental bij Matrei.

Dia: C. Mesker.

draden worden gespannen. Afgezien van de landschapsontsiering, is zo'n dradenkluw gevaarlijk voor tal van vogelsoorten, waaronder de Oehoe. Jaarlijks worden alleen in Oost-Tirol twee tot drie exemplaren het slachtoffer van de stroomleidingen.

Momenteel lijkt het getij zich echter wat te keren. De hoge ontsluitingskosten van het skigebied vormen een forse drempel en de eigenaars van het betreffende berggebied - de Oostenrijkse en Duitse alpenverenigingen - willen hun bezit niet afstaan. De landsregering van Tirol lijkt zich bovendien niet sterk genoeg te voelen om tot onteigening over te gaan.

De bouw van de centrale is op een laag pitje gezet, omdat nog een nader onderzoek moet worden ingesteld naar de ondergrond van het toekomstige stuwmeer. Bovendien staan de standpunten van enerzijds de Tiwag en de plaatselijke bevolking (die zwaar tilt aan het werkgelegenheidsaspect) en anderzijds de voorbereidingscommissie voor het nationale park en de alpenverenigingen op bepaalde punten nog lijnrecht tegenover elkaar.

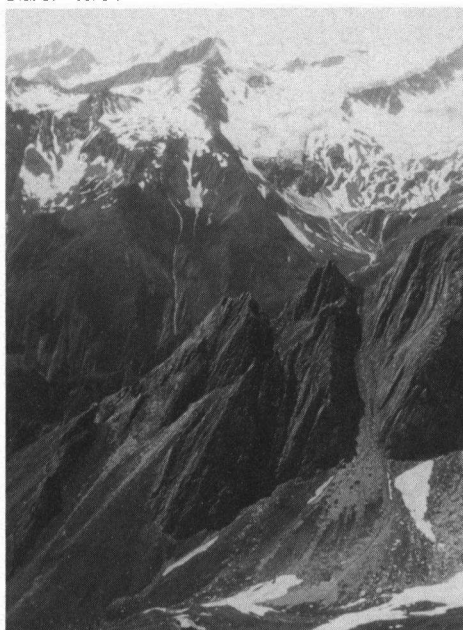
Het lijkt er op dat een definitieve beslissing nog enkele jaren op zich laat wachten. Tijdens deze adempauze kan natuurbescherming de vogelkundige waarde zodanig op een rijtje zetten dat ze een duidelijke rol kan spelen bij de uiteindelijke besluitvorming.

■ Nederlandse Oosttirolgangers, die een bijdrage willen leveren aan de totstandkoming van een (gaaf) nationaal park, worden verzocht contact op te nemen met C. Mesker, Irlsstraat 13, 3295 SL 's-Gravendeel. 01853-3976.

Waarom zouden er geen Nederlandse vogelliefhebbers te vinden zijn, die hun vakantie (lieft ook in de broedtijd) voor 1983 in dit gebied willen doorbrengen? Met enig overleg met de initiatiefnemers zou er misschien zelfs aansluitend over het gehele gebied verspreid, waargenomen kunnen worden. Geïnteresseerden zouden daarom vroegtijdig met

Blik vanaf de Keuzspitze in het Virgental.

Dia: C. Mesker.

het bovengenoemd adres in overleg moeten treden om alle plannen zo goed mogelijk te kunnen voorbereiden. Redactie.

De Waterral

Zoals de Nederlandse auteur van de monografie zelf zegt is hij in de gelegenheid gesteld een voorlopig portret van de Waterral te schetsen. De obsessie voor deze interessante vogelsoort bij de auteur kenden wij reeds (zie ook 'Het Vogeljaar' 24 : 187-192).

De Waterral, die zich vaak moeilijk laat zien, moet dan ook vaak aan het geluid herkend worden waar uitgebreid op wordt ingegaan. Maar ook andere gedragingen worden behandeld en de trek wordt aan de hand van terugmeldingen van geringde vogels bekeken. Maar ook de bijeengebrachte gegevens over voedsel, broedperiode, biotoop, sterfte, invloed van de mens, ontwikkeling van het verenkleed, de rui en de kleuren van snavel, iris en poten en het verband tussen bouw en functie. Een uitgebreid literatuurlijstje verwijst ons naar aangehaalde auteurs. Mede door het grote aantal illustraties, die met zorg zijn gekozen, is het een aantrekkelijk boek geworden.

Het gebeuren dat op bladzijde 39 in tekening werd gebracht kunnen wij in kleur op het omslag van 'Het Vogeljaar' jaargang 24, nummer 4 van augustus 1976 terugvinden.

De ervaringen, die de auteur in woord en beeld bij elkaar heeft gebracht, zullen een openbaring zijn voor diegenen die zich voor deze tijd toch altijd ietwat geheimzinnige moerasvogel interesseren. Hier past een woord van waardering aan de auteur.

G.H.J. de Kroon: De Waterral. 88 bladzijden, 104 afbeeldingen, 16 tabellen, tekeningen van Ad Cameron (1982). Serie Kosmos Vogelmonografieën. Uitg. Kosmos, Amsterdam, Antwerpen. Prijs f 25,-.

De IJsvogel in Nederland

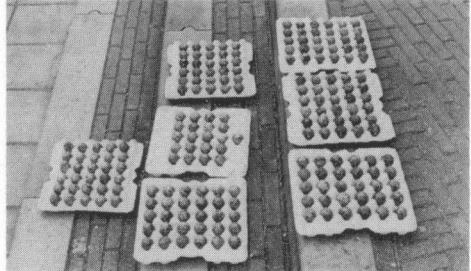
In dit keurig uitgegeven boekje heeft de auteur zijn waarnemingen en ideeën samengevat over de IJsvogel en de Nachtzwaluw. Reeds in de jaren dertig kwam hij regelmatig in contact met IJsvogels en de interesse voor deze soort heeft zich in de loop der jaren voortgezet, mede door zijn medewerking aan het ringonderzoek.

De aanleiding tot de uitgave van dit boekje is dat de algemeen gepubliceerde gegevens over de IJsvogel niet altijd kloppen met de enigszins te verifiëren gegevens. De schrijver vraagt zich met enige ongerustheid af hoe men bepaalde gegevens heeft durven te publiceren, terwijl anderen daarover totaal afwijkende mededelingen hebben gedaan. En hier gaat het dan vooral over het aantal broedparen dat in Nederland geregistreerd zou zijn. En dat er talloze bedenkingen tegen talloze publicaties zijn is wellicht niet ten onrechte. Misschien komt het ook doordat men zich de verantwoording bij het verschaffen van gegevens in de loop der jaren steeds min-

der goed bewust is. Op pagina 26 wordt het vermoeden uitgesproken dat de verpakte veren van de jonge IJsvogels te maken zou moeten hebben met het voedselpakket en de spijsvertering. Voor zover bekend is daar nog steeds geen afgeronde verklaring voor gevonden.

Over de Nachtzwaluw worden nog zes bladzijden toegevoegd. De snavel is borstelig met haren bezet en rond het opstaand randje van de neusgaten zijn haren ingeplant. Over de functie van deze beharing op de snavel zijn al veel gissingen gedaan, eveneens over de aanwezigheid van het kammetje aan de middeventen van de poten. Het kammetje moet zonder twijfel een functie hebben. Mogelijk doet het dienst bij de insektenvangst of bij de verzorging van de veren. De borstelige haren zouden de vogel moeten beschermen tegen insektenbeten en de klauwtjes tegen bijvoorbeeld mest- en meikevers. Jammer dat niet wordt vermeld dat het gebruik van bandrecorders bij het lokken van Nachtzwaluwen gevaar op kan leveren voor versterking.

J.G.A. Probst: De IJsvogel in Nederland. Mijn ervaringen met de IJsvogel *Alcedo atthis isipida* en enkele gegevens over de Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus*. 55 bladzijden, 7 illustraties, waarvan 4 in kleur van Hans Peeters (1982). Uitg. Drukkerij Uitgeverij H. Gianotten B.V., Tilburg. Prijs f 14,75. Lezers van 'Het Vogeljaar' hebben reductie. Door storting van f 13,50 (inclusief f 2,50 portokosten) op giro 1 070 915 ten name van J. Probst, J.P. Coenstraat 28, 5018 CS Tilburg kunt u het boekje ontvangen.

Deze 201 kievitseieren werden op 9 april 1982 in beslaggenomen in een restaurant te Hilversum. Er bestaat geen enkele reden om de handel in kievitseieren niet zo spoedig mogelijk af te schaffen. Protesteert er daarom tegen dat dit nog steeds niet is gebeurd.

Foto: Jaap Taapken.

Kievitseieren rapen

Wanneer het minister Braks' inderdaad ernst is om behalve de landbouwbelangen ook de natuurbeschermingsbelangen te behartigen, laat hij dan eerst het kievitseieren rapen verbieden. Ook de Stichting Kritisch Faunabeheer pleit hier al jaren voor op tal van biologische, etische en politieke gronden.

Bovendien is het in strijd met de EG-richtlijn tot behoud van de vogelstand. Nederland met zijn protest tegen de zeehondenjacht en vogelvangst in andere landen slaat hierbij een grote flater. Wij willen minister Braks laten weten dat honderduizenden er net zo over denken. Stuur u daarom allen een briefkaart met uw protest naar ons, voorzien van naam en adres. Wij zullen al deze protesten dan op het ministerie bezorgen.